

Čtenářství a knihovny do 16. století

1. Výzkum historického čtenářství: teorie a metody

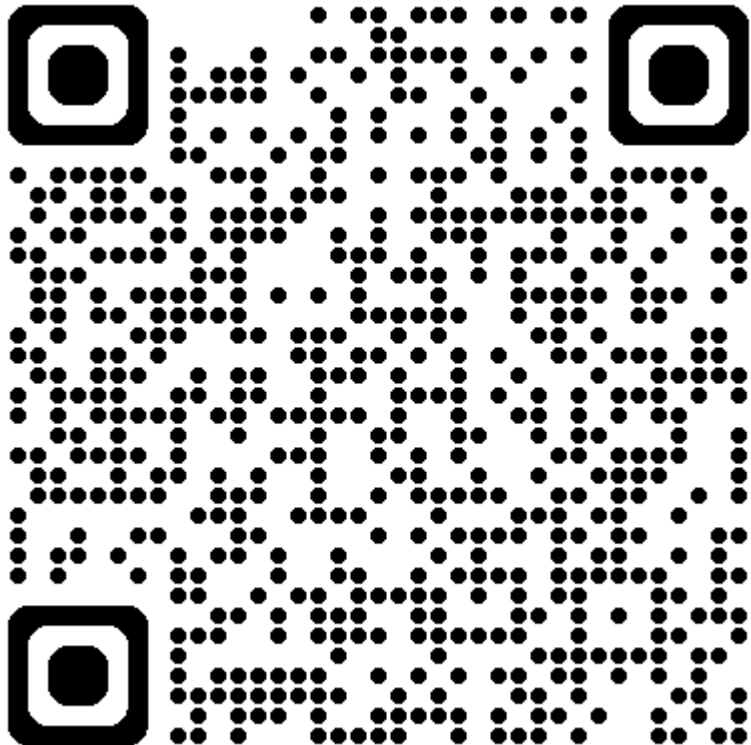
Jindřich Marek

Cíl kurzu

porozumět vývoji čtenářských praktik a utváření knihoven od raného středověku do roku 1620

Podpora v Moodle

<https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=5727>

Osnova přednášky

1. Diskuse nad přečtenou literaturou.
2. Teoretické přístupy ke studiu historického čtenářství.
3. Média knižní kultury a čtení.

Čtenářství v dějinné perspektivě

- „revoluce“ ve čtení
 - nezávislé na vzniku knihtisku a inovacích v něm
- scholastika
- konec 18. století
- nástup elektronických knih

Jak bychom dnes definovali čtení?

Jak bychom dnes definovali čtení?

- kognitivní proces: dekodování znaků a konstrukce významu
- sociální praktika: zasazená do kulturního kontextu
- tělesná aktivita: zahrnující držení knihy, pohyb očí, pozici těla
- interpretační akt: vyžadující předchozí znalosti a očekávání

Historické čtení se lišilo:

- středověk: převážně hlasité, kolektivní, ritualizované
- raný novověk: postupný přechod k tichému, individuálnímu čtení
- různé rychlosti a techniky podle účelu (studium, zábava, zbožnost)

Výzkum čtenářství

- čtení
 - komplexní fyzická a duševní činnost
- hlavní oblasti výzkumu
 - čtenáři
 - knihovny
 - autoři

Cf. Roger Chartier, *The order of books* (1994), který se vyrovnal s teoriemi Rolanda Barthesa a Michela Foucaulta („smrt autora“)

Recepční estetika (Kostnická škola, 1969-)

- přesun pozornosti od autora a textu ke čtenáři
- význam díla vzniká až v procesu recepce (čtení)
- literární dílo není uzavřený objekt, ale dynamická struktura, která se aktualizuje v interakci se čtenářem
- Hans Robert Jauss
 - historicko-sociální dimenze recepce
 - *horizont očekávání* (Erwartungshorizont)
- Wolfgang Iser
 - důraz na fenomenologii individuálního čtenářského aktu
 - *místa nedourčenosti* (Leerstellen, blank)

Komparace přístupů

- Hans Robert Jauss
 - kolektivní recepce
 - historická dimenze
 - horizont očekávání společnosti
 - Příklad: *Jak byl přijímán Dantův text ve 14. a v 16. století?*
- Wolfgang Iser
 - individuální čtení
 - fenomenologická dimenze
 - interakce text-čtenář
 - Příklad: *Jak čtenář „doplňuje“ alegorické texty?*

Praktiky čtení, sociální kontext

- Roger Chartier
 - apropiace
 - způsob, jakým si čtenáři přivlastňují text
 - materialita
 - fyzická podoba knihy ovlivňuje čtení
 - sociální kontext
 - čtení jako společenská praktika
- Stanley Fish
 - interpretační společenství
- příklad: *rozdíl mezi čtením Bible v kostele a doma*

Faktory ovlivňující čtenářské praktiky (1)

- gramotnost a vzdělání
 - latina vs. vernakulární jazyky
 - církevní vs. laické vzdělání
 - genderové rozdíly v přístupu ke vzdělání
- prostředí čtení
 - klášterní cely a skriptoria
 - univerzitní knihovny s řetězy
 - soukromé studiolo renesančního učenice
 - měšťanská domácnost

Faktory ovlivňující čtenářské praktiky (2)

- účel čtení
 - liturgické (breviář, misál)
 - studijní (scholastické kompendium)
 - zbožný (knihy hodinek, modlitební knížky)
 - zábavné (rytířské romány, kroniky)

Písemnost, technologie a médium

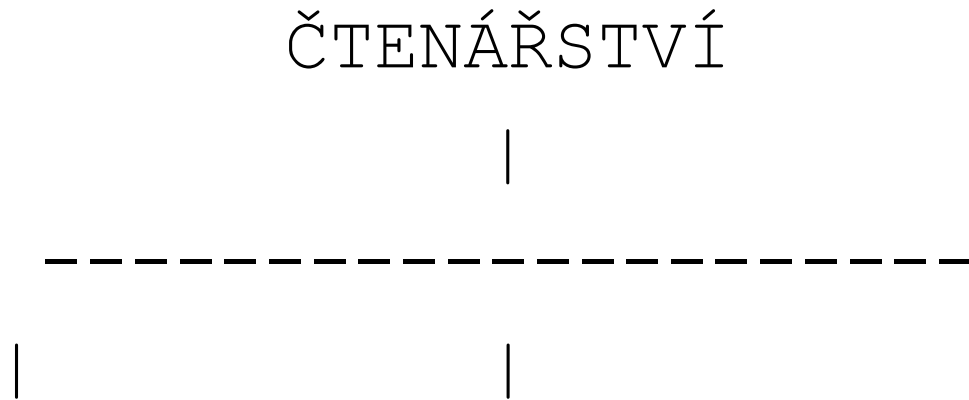
- Walter Ong
 - inspirace: Marshall McLuhan
 - primární oralita: kultury bez znalosti písma
 - myšlení v agregátech, ne v analýzách
 - paměť závislá na rytmu a formuli
 - rukopisná kultura
 - písmo restrukturuje vědomí
 - umožňuje abstraktní myšlení
 - stále silné orální prvky (hlasité čtení)
- tištěná kultura
 - fixace textu, standardizace
 - vizuální organizace poznání (rejstříky, obsahy)
 - privatizace čtení
- sekundární oralita (elektronická média)
 - návrat k některým rysům orality, ale vědomě

Nový historismus

- Kevin Sharpe
 - místo vymezení čtenářské zkušenosti všeobecného čtenáře je třeba se zaměřit na skutečného jedince a zaznamenat jeho reakci na konkrétní literární díla
 - vztah k pojetí Stephena Greenblatta, *Renaissance Self-Fashioning* (1980): důraz na sociální dimenzi děl a historický kontext jejich přijímání
 - více hermeneutiky než filologické „pečlivé čtení“
 - zaměření se na interakci mezi autorem a čtenářem

Myšlenková mapa

Vytvořte ve skupinách myšlenkovou mapu teoretických přístupů (autor, klíčový koncept, pokud možno příklad).

Práce s primárními zdroji

Digitalizované rukopisy a tisky

- český rukopis s margináliemi
 - https://new.manuscriptorium.com/apis/resolver-api/cs/catalog/default/detail/manuscriptorium%7CAIPDIG-NKCR_XXIII_G_87_3VT65B5-cs
- iluminovaný rukopis
 - https://new.manuscriptorium.com/apis/resolver-api/cs/catalog/default/detail/manuscriptorium%7CAIPDIG-NKCR_XVII_C_56_0EDU7A8-cs
- srovnání rukopisu a inkunábule stejného textu: kronika Trojanská
 - https://new.manuscriptorium.com/apis/resolver-api/cs/catalog/default/detail/manuscriptorium%7CAIPDIG-NKCR_XVII_B_6_0QLR0G3-cs (78r)
 - https://new.manuscriptorium.com/apis/resolver-api/cs/catalog/default/detail/manuscriptorium%7CAIPDIG-NKCR_39_F_30_3N05S71-cs

Analýza marginálií

1. Identifikace: Kde se nachází? (horní/dolní okraj, mezi řádky)
2. Typ: Komentář / oprava / doplnění / symbol.
3. Iserova „mezera“: Jakou mezeru v textu čtenář vyplnil?
4. Chartierova „apropriace“: Jak si čtenář text přivlastnil?

Média knižní kultury

Rukopisy, inkunábule a staré tisky

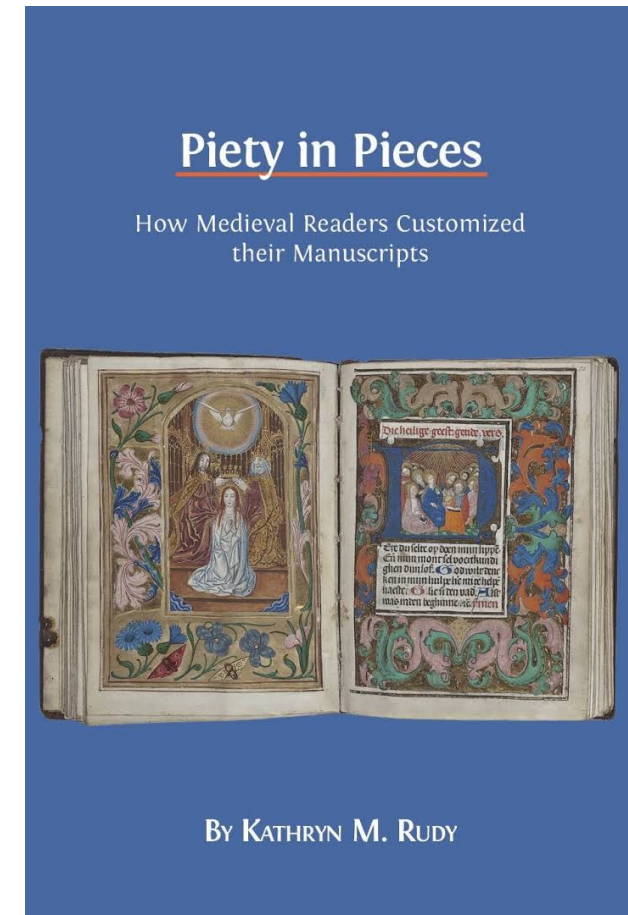
- jeden typ média: kodex
 - liší se hlavně snadností multiplikace, i když odrážejí celkový charakter společnosti a institucionalizace poznání
- „rozhraní mezi technologií a tělem“ (McLuhan)
- odrážejí funkci knihy ve společnosti

Studia starých médií

- mediální historie
 - užití jednotlivých médií v písemné kultuře v průběhu dějin
 - neměla by být kabinetem kuriozit, jednotliviny nejsou tak důležité jako větší celky a kulturní kontext
- mediální archeologie
 - alternativa k mediální historii (jiný metodologický přístup)
 - zaměření na potlačená, zanedbaná a zapomenutá média
 - odkrývání nepoznaného potenciálu „zastaralých“ médií
 - znovuobjevení kulturních a technologických vrstev starých médií
 - heterogenní sada nástrojů a inspirací pro historiky médií
 - důraz na materialitu objektů a na formování diskurzu

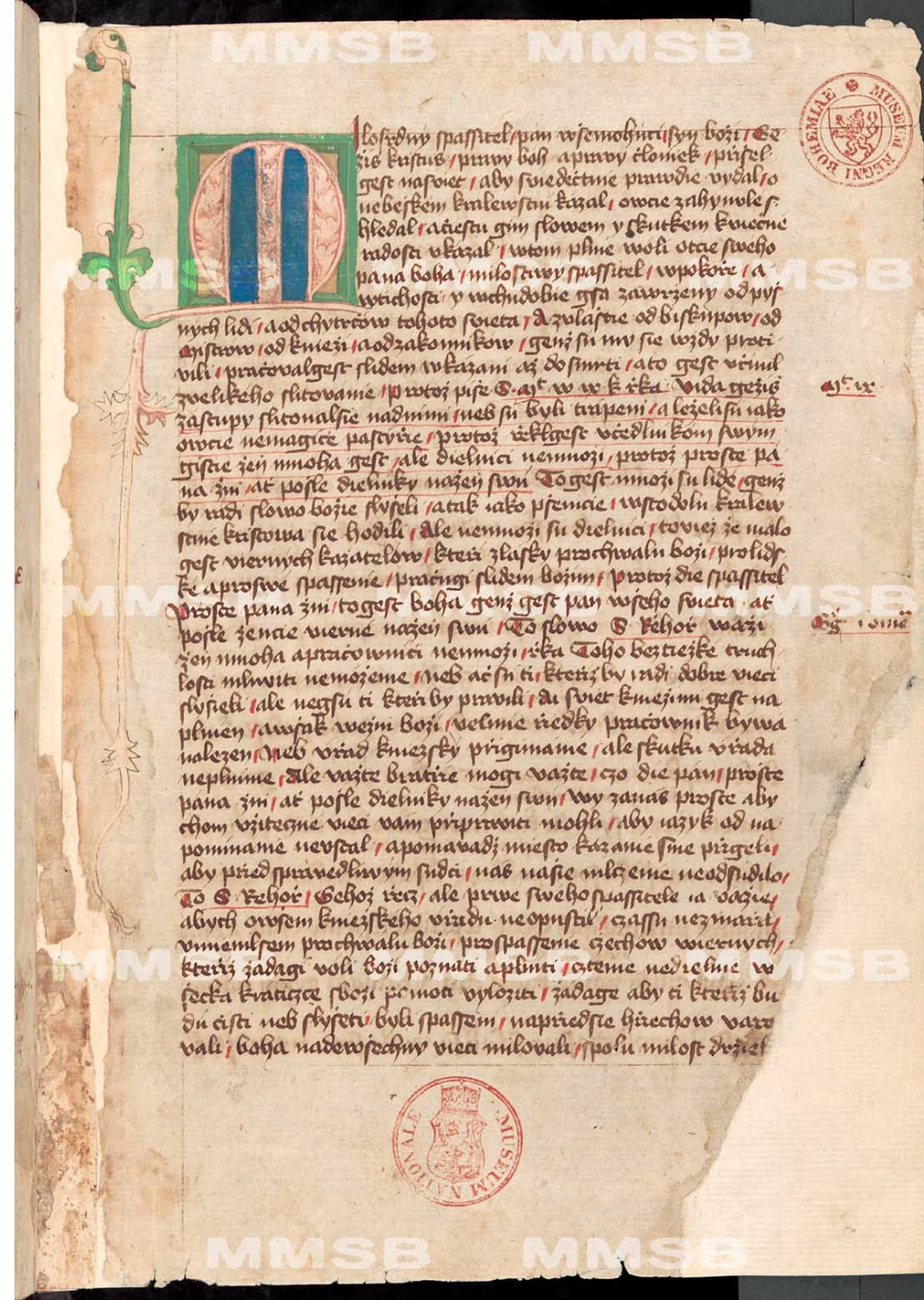
Materialita knihy

- Kathryn M. Rudy
 - změny v knihách, které udělali čtenáři
 - rukopis jako dynamická struktura
- *Piety in Pieces: How Medieval Readers Customized their Manuscripts* (2016)

Členění textu v knize

- folia kodexu
- řádky oddělené podle interpunkce
 - hlasité čtení
- proškrtávání a „interpunkce“ podle logických celků
 - tiché čtení

Strana v rukopisu

- „manuscript matrix“ (Stephen G. Nichols), trendy
 - materialita knihy
 - ekologie
- působení strany v rukopisu v několika plánech
 - samotný text
 - iluminace
 - rubriky, komentáře, výzdoba, marginálie
- tradiční přístup se snažil „očistit“ text od netextových znaků
- jednotlivé zápisy nejsou odrazem dokonalého archetypu, který vyjadřoval autorskou intenci a postupně se kazil, ale „performancemi“, které se uskutečňují v určitém prostředí a zahrnují sociální kontext

voly moy
 prikazal
 my jako
 vkažu
 otrzy a
 bydy we
 dl was
 nie dyet
 by wseljo cęstacy akeazal sey wa
 Lot swyedyt stareljo zakon a k
 nylly. Proto: tym my sęst dput
 mysy bylo platy wam tyto kuy
 ly-aby go: nymy siad proflu
 mladost uenozet ro:umyety a
 ny sdrzety upamyety go: bydy
 wam prawyl. potom kędyt siad
 vmru aby cęty wnydy. apozu
 mywasyc cot uymy. Itake
 aby molli sębu wytycyt pom
 luwaty otom go: kępaleny slusie
 anch ystycy seym se budet o
 byeraty. aby molli kęraty dmi
 ly cęty wnydy. azuallty wsiwa
 tcy dmi wewy kę: any kęza
 nyc bywa any nęspira. Itake
 wam razy wnydy cęsty yzale
 anaywycy proto aby nne ota
 zowaly kędy cęnu cęty: nęz
 myte. Ale siad pommy nebudet
 te myety tak byzo kę to by wam ta
 ku wyet wyprowal. awelmyet
 sęst wytycyt otazaty kędy sęst

sęcyt kęto cęnu kęto cęta nęco
 zumy. Ale wed newdys pan
 nam slusie tazaty se ysekmycy
 lec by siobu strau welmye s
 staly byli apozuany. ypodoby
 kęty druldy tak przebyty rozu
 mysy: z nęco: umy nęly se
 tazaty slękyus. Ypsalt sem
 wam kęlyy dwose tyto prwe
 sam kęlada: sęwe kęlawy yak: my
 sey dalo podobne go: sem kęde
 t nęby slędal nęka: any anch od
 uęenydy. anch se molli sam do
 mylyty sęty pręstapno kęto
 nni vmyly onyey: sęm psal
 Ale drulęty sem kęto wo sebra
 ne anch uęymyue nęky spuy
 latyue. wylazil cęky. akteret
 sęu tamt sem to nęplal. Ale tyto
 prwe rodytyl sem wsestery i
 kęyky. Prwe sęu onyey: ona
 dyet. aompylosty. Drulę opau
 nady. owowady. aomazęedy
 Tętye oholpodarowy. oholu
 dyuy. aocęedy. Cęwte kęte de
 wyet radow lydyty nęly podo
 bentwyte dwyety korow andyl
 kędy. Ate kęte nas cęst laka
 sęste cęm se ocylytysem toly
 zęlyzelyme. Apaklit pręcy
 nym seime nęby posine taket tu
 lędu. Cę: kęlywyc wytycyt kęy

Przedmowa na tyto kęmy. Kęmy
 w prwmych zamiera o gem tęcy smowę otte
 sw dękych tęcy dyse smowę otte
 se cęm odpowiedat

Dany. Dęnocho do
 Bri. Saffaz a slaba
 es nadrety. Goje. ma
 ge kęuoni od kęha
 pozic omi nęch tial
 gie pokopati. Ale gie
 wem oddalę na tę
 zem aby pamy sęew
 zme uęitaki zyskal
 a pręnele. Gyl za cę
 si kęala. Dęaglarwa. Cęseleho tęetieho pa
 nosse guden slomuty. Dęoma z sęimeho
 litarat dębri. w swyech kęetech poatimie a
 w swem pęchatem ziwotu do starosti za
 chowaly. Kęweda ziwot hęhomysly. a po
 kęny na sęwe tęwzy. Kęol a wylazil tyto
 kęmy gęky. ięky. El a kęol w dru
 gych slowiech za nassich kęet nęch kęny
 ale w stare gęse kęcy nęch kęny kęny
 gęsto cęta porozomies. Itake gęta ręumy
 mluyi nęcy oęnyssom amlu. a oęterych
 to pęma sęwateho stareljo y nęweho zakon a
 y doktorow swatyach pozuwaę. Itęetęto rę
 dielil gęst wetroge kęmy. A gęst na mne
 go męstęch a wylazil na pęatęu ręom
 ow węymy. a wylazil pęoty gęny gęu
 ziwotow kęhu pędwięnych a mysl sęu
 a gęny maęi o kęhu wylazil węnyame nęcy
 pęstęm. Pęstęm kęm. Gęz dęat uęymy tęcy
 a nęnadny nęrozpękugę. Pęoty węetę

Rukopisy v raném novověku

- rukopisná písemná kultura se v některých oblastech udržela přibližně do 1650 (doznívání až do 1700)
 - medicína, dějepisectví, právo a další žánry
- potom jiná funkce rukopisné knihy (komplementární ke knihtisku)
 - deníky, osobní zápisky, cestopisy, modlitební knížky
 - rukopisy vědeckých děl = předlohy pro tisk
 - také úřední písemnosti (zkoumá diplomatika)

Autograf Bohuslava Balbína

De regni Bohemiae felici quondam, nunc
calamitoso statu ac praecipue Bohemicae
seu Slavicae linguae in Bohemia
authoritatae ... tractatio

De Regni Bohemiae ^{infelici} statu, ac praecipue de Bohemica seu Slavica,
lingua in Bohemia auctoritate ^{regis} eius abolenda con-
silijs, alijsq; rebus tunc spectantibus brevis sed accurata Tra-
ctatio.
Thomam Gzechord Ep^{us} Conventus
Wenceslai Neo
47us Ep^{us} Ermit
Dⁿⁱ Iosef. P. Augustini
Ad Clariss. Virum T. G.
Scripti praesentis occasio, et causa adferuntur.
Annus iam alter et alter effluxit, Vir Ingentissime cum me pro-
prie rebus amicitia nobis et voce et litens appellare ^{peruenire} coegit, uti seu
etiam meam de Slavica lingua in Patria nostra retinenda studio
tum quid ea res utilitatis haberet, quid contra si negligetur, adferret
incomodi, tum ostendit ita ut homines terrarum et linguarum rudes, ac penum
in rebus versati existimant Slavica natio ^{ab his} vilis, et rustica, ut in
posteris numeranda sit, plane ac dilucide explicarem. quibus: sedum in-
cognita et indigita tibi semper facias ^{inter} etiam ^{inter} praesentis li-
quam, quam Maiores nostri etiam armis cum opus esset, sub Branden-
burgis et Saxonibus Regem Doctorum tutoribus, atq; etiam sub
ipsius legibus Luxemburgicis et Austriacis defendissent, quia ut prae-
ceperant illi contenta convellerentur fundamētū Regni, et quidquid
ipsi nobis spei et rei reliquissent, conideret, deniq; quod olim de mala
Regni sub Pluhio vel Pluhio administratione dictum accepimus) Bo-
hemiam universam ad arcium Pragensem reverterem, et Messis de-
voratis (quod vetustissimum apud nos vaticinio et vaticinio celebratur) peri-
turam. Hae tum erat Colloquij nostri summa. ego, ut meminisse
potes, timide respondebam: odiosum esse negotium, tractationem vitam
plenam invidia ad praesentes, necessarium me per spinas aut ignes sagpo
sitos cineri doloso, itaq; alijs alijs, quibus tum obruebar, labores caussa
tus, si quando a studijs vacare contingeret, non debrediturum me, et
adnoturum operi manus praestitum; deniq; ita tum discessimus, ut
sollicetur

Ep^{us} Conventus S. Wenceslai Neo Longe
Ermit Dⁿⁱ Iosef. P. Augustini

Prvotisky a staré tisky

- tištěná kniha závislá na rukopisu do počátku 16. století
 - napodobovala rozvržení stránky, písmo a celkový vzhled
 - zdělila od rukopisu diferenciaci založenou na kombinaci formátu, textového žánru a času a způsobu čtení
- nárůst produkce
- snížení nákladů na výtisk

Knižní produkce

dle: Eltjo Buringh, Uwe Neddemeyer

Figure 2 Book production per million inhabitants in Western Europe, 501/600-1701/1800

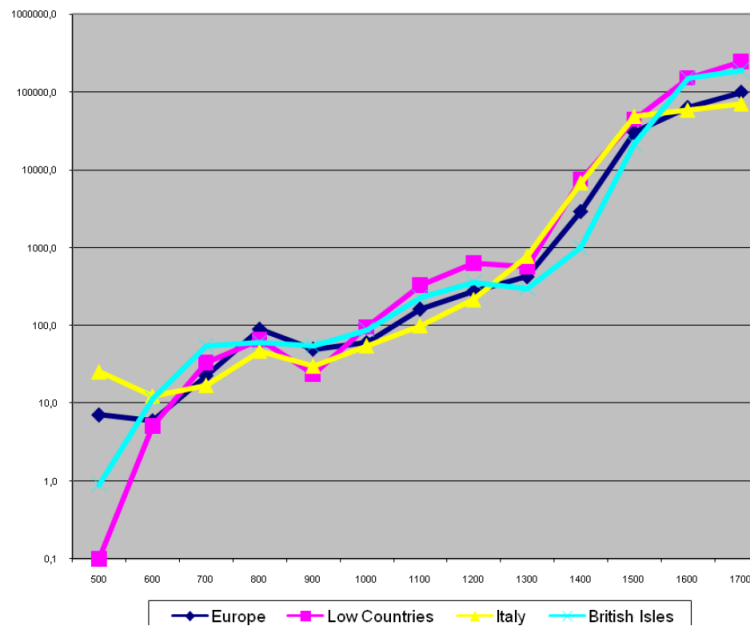
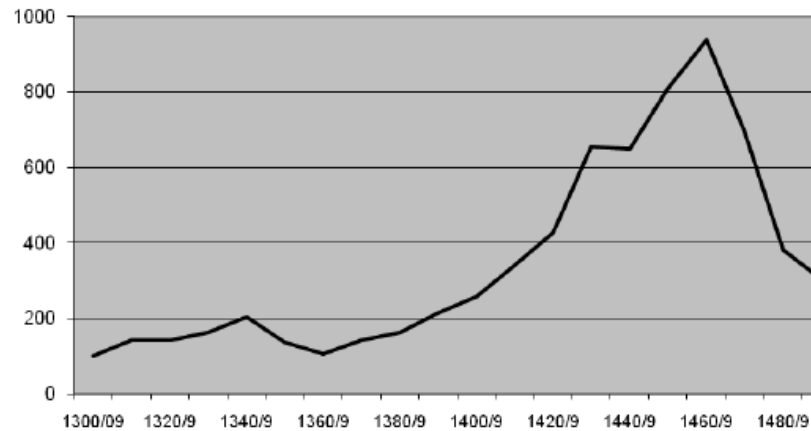

Figure 1 Estimates of the development of manuscript production in Central Europe, 1300/09-1490/99 (1300/09=100)

Source: Neddermeyer 1996.

Rukopisy vs. tištěné knihy

- čtenáři v 15. století prakticky nerozlišovali mezi rukopisem a tištěnou knihou (Lotte Hellinga)
- od první poloviny 17. století se rozlišování mezi rukopisy a tištěnými knihami (Anglie, Nizozemí) rychle zvětšilo, jak se to odráží v katalozích (David McKitterick)

Čtenářství v době tištěných knih

„Mezi lety 1500 a 1800 změněný vztah člověka k psanému slovu pomohl vytvořit novou soukromou sféru, do které jednotlivec mohl utéci, hledat útočiště od komunity... [ale] hlasité čtení, čtení ve skupinách kvůli práci nebo potěšení, nepřestalo s příchodem tichého a soukromého čtení.“

Roger Chartier

Čtení a náboženství

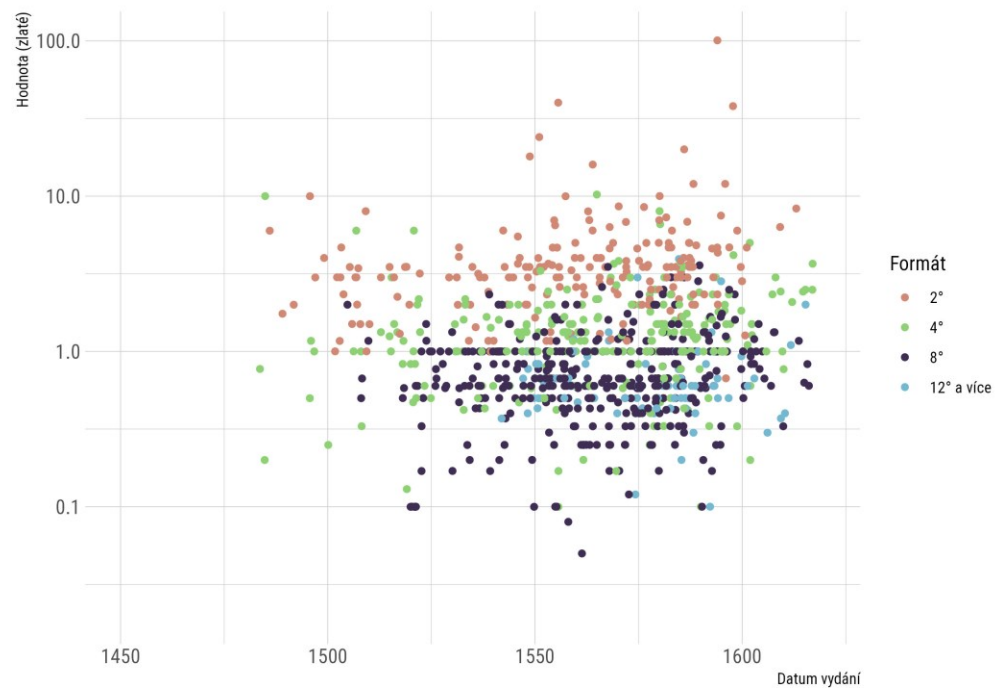
- protestanti v Metách 1645–1672 dle inventářů více knih než katolíci
 - 75 % protestantských šlechticů vs. 22 % katolíků
- knihovny v luteránských zemích
 - organizovány kolem společné sady náboženských knih
 - bez ohledu na sociální postavení majitele
 - protestanti: náboženská a kulturní identita na základě těchto knih

Ceny knih

- málokdy v knihách
- knihkupecké katalogy
- brněnský nobilitovaný měšťan Jakub Konrád Praetorius
 - katalog knihovny z počátku 17. století zaznamenává ceny

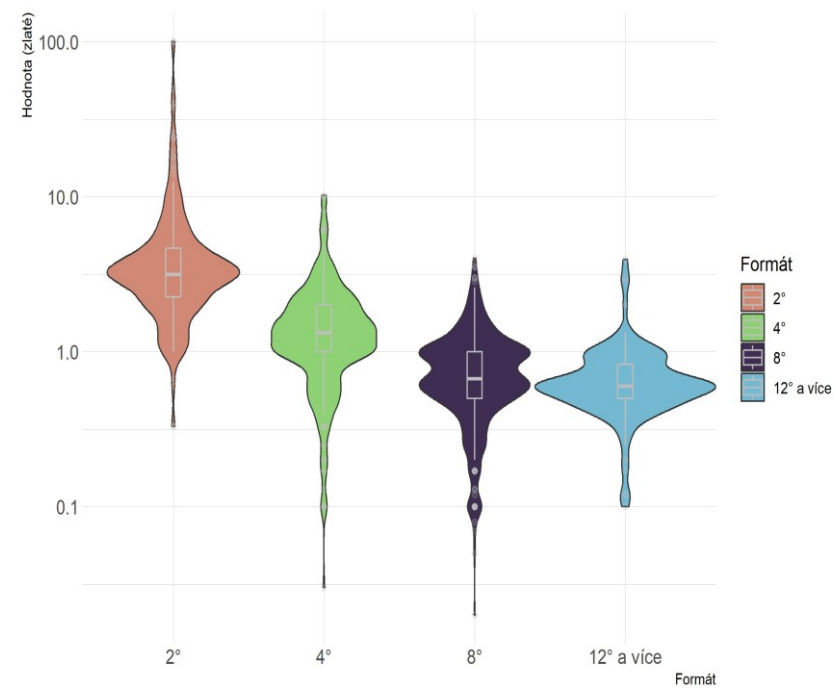
Ceny knih v katalogu knihovny Jakuba Konráda Praetoria

Ceny datovaných knih v závislosti na datu vydání a formátu (logaritmická škála)

Ceny knih v katalogu knihovny Jakuba Konráda Praetoria

Ceny knih v závislosti na formátu (logaritmická škála)

Závěr: Proměny čtenářství

- klíčové změny
 - od orálního k vizuálnímu: postupný přechod od hlasitého ke tichému čtení
 - od kolektivního k individuálnímu: privatizace čtenářské zkušenosti
 - od intenzivního k extenzivnímu: od opakovaného čtení několika textů k čtení mnoha textů
 - od sakrálního k sekulárnímu: rozšíření světské literatury
- kontinuita
 - hlasité čtení přetrvává v určitých kontextech
 - rukopisná kultura koexistuje s tištěnou
 - sociální stratifikace přístupu ke knihám
 - kniha jako symbol prestiže a vzdělání

Podoba a funkce středověké knihy

in spiritu domini. Que autem facti
fueris i ueneris domus colles i ve
nires ad locum quem elegerit domi
i offeres oblationes tuas animam
sanguinem super altare dei dei tui
Sanguinem hostiae fundes i altari
curibus autem ipse ueneris.

Quod seruare et audi omnia que ego p
cipio tibi ut tunc sit tibi i filius tuus
post te in sempiternum. Cum fueris
quod bonum est i placatum i spiritui
dei dei tui quando dixerit dñs dñs
tuus ante faciem tuam gentes ad
quas ingrederis possidendas i pos
sederis eas atq; habitaueris inter
ea eorum. Caut ne miseris eas
postquam te fuerint intro eunte sub
uerse i inquiras cerimonias earu
dicens. Sicut colu erunt ge
tes iste deos suos. Qui dñs i ego
colam. Non facies simulacrum dñi
deus tuo. Omnes enim ab homi
nationes quas adificauit domus
fuerunt deus tuus offerentes sing
et filias et conuenerunt igni. Cui
precipio tibi hoc cauum facito do
mum nec addas quidquam nec mi
nuas. Ecce. Caplin xiiij.

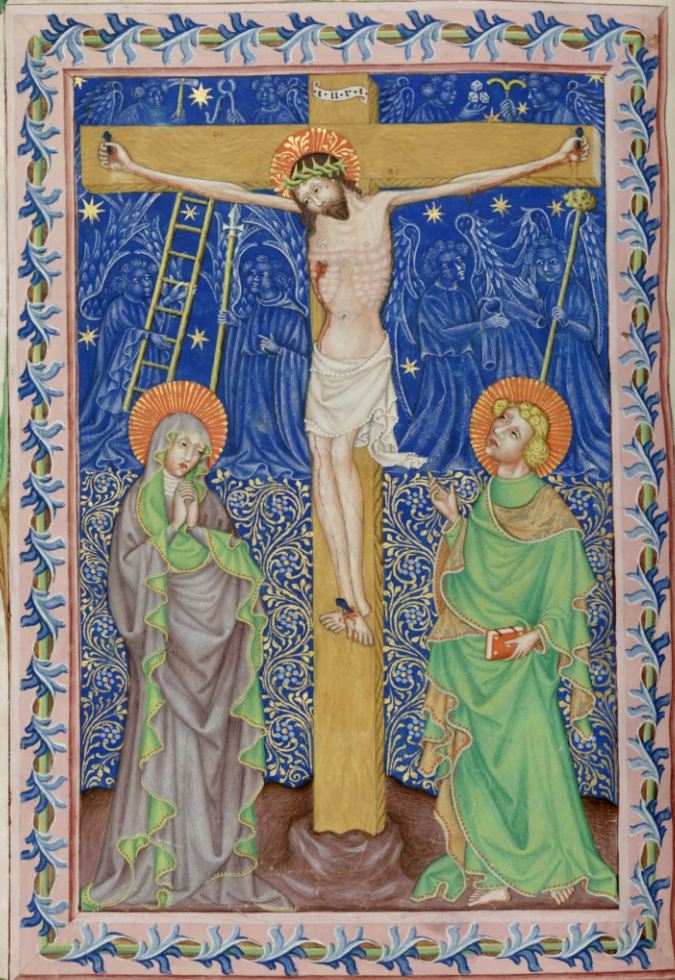
Si surrexerit in medio
tui propheta aut qui
fominitum uidisse
se dicat i pderit
tibi signum atq;
portentum i tunc
ne quod locutus est i dicit tibi ei
minis i sequamur deos alienos qñ
ignoras i seruamus eis. Non au
dies uerba pphie illius aut sompniat
quia temptat vos dominus deus v
ut palam fac uerum diligentes eis
animum intro corde i in tota anima
vra. Dominum deum urum sequimur
i ipsum timere. mandata illius cu
stodire i audire vocem eius ipsi ser
uantes i ipsi ad heredes. Propheta at
ille aut fictus sompniator interfice
quia locutus est ut vos auerteret a
domino deo ura. qui eduxit vos de e
gyptu i redemit de domo seruitu
tis ut erraret et faceret deum a quam
bi pcepit dominus deus tuus i au
feres malum de medio tui. Si tibi uo
luerit p suadere frater tuus filius
matris tue aut filius tuus vel fili
sine vero que est i spiritu tuo aut ani
tus quem diligis ut animam tuas
saluam dicens cumis et seruamus
dñs alienis quos ignoras tu i pa
tres tui cunctarum in genti genti
que iuxta vel procul sunt ab inuice
vltq; ad finem terre. Non acquiesca
ei nec audias uerq; parcat ei deus
tuus ut miserearis i oculos eius
si faciam interfices. Sic primum
manus tua super eum i post te ois
populus mittat manum. Lapidibus
obutis ne cadatur quia voluit te ob
struere ad dominum deo tuo qui eduxit
te de egyptu de domo seruitutis ut
dominus ista audiret timeat i neq;
ultra faciat quippiam huius rei li
mille. Si audieris i vna urbi tuas.

150.
zahladiti vrapunye
ti ydal my prawnu zo
wied awyennu opna
wu ypokanye. aplody
czstwu studuyti slez-
taczil wipustiti abich
ge woluyti utipenyz
mohla hledati. abich
potomito swietie hdn
pridu przedobliczey
lozstwie areho bezha
bi abestracchu swich
nepzatel mohla zbi-
ty. aktobie radostnye
ylezpanye przigwety
amen amen amen.

*Tuto se porucagi hodi
ny zawisse dulle wyenne.
anayprwe nespwr zadust
nye*

Prośmy
zawisse
dulle wy-
enne. Od
porzumi-
tye wiarne day gym
hospodyne. aswietlost
wiarne swiet gym
Mowacy ze w-
duszy hospody.
hlas modlitby me-
Nebo naklonyl vdyo
swe miye. awdnach my-
ch wyruaty budu. **O**-
kliczili su mye kolesty
smutodne. azhymutie
pkalna tialerla mye
Smutek abolest na-
lez sem. agnye hospo-
dynowo budu wznieuati.

ne carnalis incendi-
um castitate refugit

eus in ad-
tutorium
meum in-
tercede. Do-

mine ad adiuvandum
me festi. Gloria. ps

Omnia gloria fi-
lie regis abin-
tus in sinibus aure

...carnalis
...ado-
...vignes
...eius
...fi-
...et
...adducit
...regis
...vignis
...Con-
...ut sic p

KE

December habet dies xxx. Luna xxix.

v. f.	g. iij.	Octaua katherine	.iij. l.
xiii. a. iij.	b. ii.	Barbare uirginis	
ii. c. gonas.	c. gonas.	Sate abbas et conf.	.ix. l.
x. d. viij.	d. viij.	Nicolai conf.	
ix. e. viij.	e. viij.	Octaua .s. Andree	.iij. l.
xviii. f. vi.	f. vi.	Concepcio marie uirginis	
vii. g. v.	g. v.		
xvi. a. iij.	a. iij.		
v. b. iij.	b. iij.	Damasi pape	
iiii. c. ii.	c. ii.		
xii. d. iij.	d. iij.	Luce uirginis	.ix. l.
i. e. xix.	e. xix.	Kile Januarij.	
x. f. xviii.	f. xviii.		
ix. g. xvii.	g. xvii.		
xv. a. xvi.	a. xvi.	Solstitium hiemale	
ix. b. xv.	b. xv.	Sol in capricorno	
xviii. c. xiiii.	c. xiiii.		
vii. d. xiii.	d. xiii.		
vi. e. xii.	e. xii.	Thome apli	
xv. f. xi.	f. xi.		
iiii. g. x.	g. x.	Vigilia iuglie	
xiii. a. ix.	a. ix.	Vigilia	
ii. b. viij.	b. viij.	Natiuitas domini iuxta iherosolimam	
xix. c. viij.	c. viij.	Stephani puelionis	
xix. d. vi.	d. vi.	Johannis apli et ewnre	
viii. e. v.	e. v.	Sanctorum Innocentium	
xvi. f. iij.	f. iij.	Thome cantuarien archiepi	.ix. l.
v. g. iij.	g. iij.		
iiii. a. ii.	a. ii.	Siluestri pape	.ix. l.

12. *Adio Troje*

Beit Trojan

ta wna wspomina. Łdyż to przedkow kupo tommu geg
bywa wicnym piśnem posłana. Adawnych o kła
dazow wierna popłame kłazto swym zachowaniem
miule wiezy zakażto przitomne przymir okazygi
Almizow stacznych kłazto dlihy swietu wiel
da wno slege smet poślal. Bedliwym kłm gitanim. Zi
we obacz dycho nassim oznamiege. Pwtoz. Sw
y uskezo. Dlesta zuzenie nanie hodne by kłazto dli
heho gasu. wielku wetehost. Bylo zablazeno. Ale aby
wstawnym wspomnianim kłazto namysli kłazto. Al
mizych piśazow mēa wicnym piśnem ge popłala
Dwozy tate o kładagi teto przichody skaln prawdu
ob. zege n herczawym wro. ligua. podobienstwie gfu
przetawili. Dle ze gfu. a. kładany neprawdy. Al
wymissene basnie sepsawisse. Dwozymiżto zaswyc

quod ad refectionē requisitū ē sumat^r ad suf-
focacionē Ideo huius collationis auctor volens
inter stellas ꝑ caribdoma opusculū non nimis
obscurū nec nimis plixū compilare decrevit

Anno dñi millesimo q̄dringentesimo septuagē-
simo sexto finita sunt ista statuta provincialia
feria sexta post S. Marci In Monasterio de
mapessione nova Quarta ꝑ impetum ꝑcedente

Swĩdectwíe Pobożne o Broze
ne Panij: Panij Justynie z Rū
statu. Panij manželce Brozencho
Pana. Pana Bohusle ikost
ky z Postupic a na Litomyšli/V
cinené w Zboru Litomyšlském
od Bratra Johānesa Augusty S.
zprávcey toho Zboru. při pohře
bu gegim/terý se stal Léta
1544. Ten auterý před
Božím Wstaupením

Jeremiaš w XV.

Beda mně matko má ře wssak
mi každý lage.

Předmluva Jana Augusty:

Prawdu sem se toho
nenadal/ abych musel toto Kazanj
sepsati. Než když tak zhusťa rozličné
klamavé řečy lidé Boha nebogacnj
vtíhačy/ahánci lidstj/a ruhačy cy
steho přisluhowanie Kristowa/ kte

řez se od nás děje/ otom Kazanj mém/ sem y tam mezy
lidi/ také y vrozené/ po Twrzech/ po Hradich/ po Mě
stech y ginde roznašeli. A mnozí dobřj lidé otom zprá
vu mji žádali/ přynucen sem to věyniti a ge sepsati/
zpřičiny té/ aby poznána býti mohla prawda y klam.
Tato mysl/ že jim někomu dobře bude moci poslati
no býti/ k tomu/ aby také tak dobře a swatě žádal w Bo
h j prawdě spasitelné vnitřj/ a takoweho svědectwje
Boh jho osobe dosáhnutí/ y naděgi neomylnau mjeti/
Jako tato panj. A aby ona gestě po smrti mluwila/ a
paměť dobra a swata Panj zůstavena byla.

Toť gest dobře všem známé značení/ Prorokůw
Krista Pána/ y z Apostolůw/ že všyckni lidé gsau
břjssnj/ a nenje mezy nimi kdoby dobrým byl ani ged
noho. Ale však k ospravedlnenij gistemu a wědomé
mu/ přicházegj z milosti Boh jho w Kristowě/ skrze
Ducha swatcho/ a zjezenau službu Kristowu službnj
kuow Cerkwe/ kterjz magj zpowinnosti věadu sweho
Słowem y Swátostmi/ každého člověka sobě od Boha
swětené/ dokonalého w Kristu věyniti/ tak aby oněm
gistau a neomylnau naděgi měli. Že se zaň před stolicj
Kristowau nebudau stydět/ ale že on bude Jakož Apo

Psalm 13
Romano 3.
Mat 19
Marka 10

Jak kniha mění společnost?

Co znamená Chartierovo tvrzení, že čtení je vždy historicky podmíněná praktika?